

ขบวนการทางสังคมระดับรากหญ้ากับการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก : ศึกษากรณี กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นางสาวรติกร แก้วนุ้ย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2547.
ISBN 974-53-1753-5
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 4 ต.ค. 2549

I ๑๑16๑๑๘๘

GRASSROOTS SOCIAL MOVEMENT AND OPPOSITION TO THE CONSTRUCTION OF
BONOK POWER STATION: A CASE STUDY OF THE RUK THONGTHIN BONOK GROUP,
PRACHUAP KIRI KHAN PROVINCE

Miss Ratikorn Kaewnuy

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN: 974-53-1753-5

นางสาวรติกร แก้วนุ้ย : ขบวนการทางสังคมระดับรากหญ้ากับการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก: ศึกษาศรณี กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (GRASSROOTS SOCIAL MOVEMENT AND OPPOSITION TO THE CONSTRUCTION OF BONOK POWER STATION: A CASE STUDY OF THE RUK THONGTHIN BONOK GROUP, PRACHUAP KIRI KHAN PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. พุทธิวิมล ชุมพล, อ.ที่ปรึกษา, 216 หน้า ISBN 974-53-1753-5.

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะบทบาทของกรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก ยุทธวิธีในการต่อสู้คัดค้าน โครงการ โรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกของกรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกและผลของการคัดค้าน เมื่อ พ.ศ. 2538 – 2545 โดยใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรองของทั้งกรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก หน่วยงานราชการตลอดจนส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกและการเสวนากลุ่มกับกรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกและเครือข่ายอื่น ๆ ร่วมด้วย

ผลการศึกษา พบว่า กรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกเป็นขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมาด้วยความตระหนักถึงอันตรายของโรงไฟฟ้าถ่านหินต่อการดำรงชีวิตในชุมชนและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าการก่อเกิดจะเริ่มต้นมาจากกรุ่มคนจำนวนหนึ่งที่มุ่งประโยชน์ตนก็ตาม แต่ต่อมากกรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกได้ตระหนักถึงภัยเหล่านี้จึงคัดค้านเรื่อยมา และเมื่อพบว่ากรุ่มมีพลังผลักดันไม่เพียงพอ จึงได้ระดมทรัพยากรจากภายนอก กล่าวคือ เครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชน ระหว่างชุมชน และในระดับชาติและระดับโลก มาสนับสนุนการเคลื่อนไหว พร้อมกันนั้นเพื่อให้มีการคัดค้านที่หนักแน่นยิ่งขึ้นจึงนำข้อมูลและเหตุผลจากส่วนต่าง ๆ มาโต้แย้งในแต่ละสถานการณ์ ยุทธวิธีดังกล่าวสามารถทำให้กรุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกมีช่องทางเข้าสู่การเจรจาอย่างเสมอหน้ากับรัฐบาล ผลก็คือรัฐบาลตัดสินใจชะลอโครงการออกไป ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการตัดสินใจแบบไม่ตัดสินใจ

ภาควิชา.....การปกครอง..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....การปกครอง..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2547.....

4481151924 : MAJOR : GOVERNMENT

KEY WORDS: GRASSROOTS SOCIAL MOVEMENT / OPPOSITION TO POWER STATION / RESOURCE MOBILIZATION

RATIKORN KAEWNUY: GRASSROOTS SOCIAL MOVEMENT AND OPPOSITION TO THE CONSTRUCTION OF BONOK POWER STATION: A CASE STUDY OF THE RUK THONGTHIN BONOK GROUP, PRACHUAP KIRI KHAN PROVINCE: THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.M.R.PRUDHISAN JUMBALA, 216 pp. ISBN 974-53-1753-5.

This study has the objective of analyzing the Ruk thongthin Bonok Group in terms of its roles and strategies in opposing the proposed government - initiated construction of the Bonok coal-fired power station in Prachuap Kiri Khan Province, Thailand during 1995-2002 . The methodologies employed are documentary research into primary and secondary sources comprising the group's, government and other relevant documents as well as in-depth interviews and discussion with those involved in the Ruk Thonthin Bonok Group and those of its network.

The study found that the Ruk Thonthin Bonok was an environmental social movement born out of awareness of the said dangers which the power station would pose on the local people's living conditions and on the natural environment. Even though it was initiated by self-interested persons, it became aware of the said dangers such that it continuously opposed the construction of the power station. When it found that its pressure on public policy was insufficient, it proceeded to mobilize resources from external sources, namely various local, trans-local, national and international networks, for additional support. At the same time, it gathered data and reasons from selected sources so as to make a stronger case for its opposition to the power station. Such strategies eventually ensured policy access such that the group was able to bargain with the government on an equal footing. The result was that the government decided to postpone the construction of the power station, this being a form of non-decision making as decision-making.

Department: Government...

Field of study: Government...

Academic year: 2004.....

Student's signature.....

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยความช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาของอาจารย์ทุกท่าน และที่สำคัญ รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพล อาจารย์ที่ปรึกษาที่สละเวลาให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ต้นจนสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ยังมี ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ตระกูล มีชัยและ ดร.เวียงรัฐ เนติโพธิ์ ที่ให้คำแนะนำด้วยดี เสมอมา ตลอดจนขอขอบพระคุณมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ผู้สนับสนุนทุนการวิจัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ตลอดเวลาในการเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัยครั้งนี้ จะสำเร็จลงไปได้หรือไม่ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากคุณเจริญ วัคชัยรประธานกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านบ่อนอก และคุณจินตนา แก้วขาวและชาวบ้านกรูดทุกคน นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่จากกลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคตทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือข้อมูลขั้นต้นและชั้นรองของกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจจากครอบครัว พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคน

งานวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจการเมืองภาคประชาชนและด้านสิ่งแวดล้อมอาจทำให้เข้าใจประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ความบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
สมมติฐานการศึกษา.....	6
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา.....	7
ขอบเขตการศึกษา.....	7
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	7
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
การนำเสนอเนื้อหา.....	11
2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	12
ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มผลักดัน.....	12
ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแนวใหม่.....	21
ทฤษฎีการระดมทรัพยากร.....	30
แนวความคิดเรื่องอำนาจและอิทธิพล.....	33
3 ความเป็นมาของโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	38
3.1 สถานการณ์การดำเนินการกิจการไฟฟ้าในประเทศไทย.....	38
3.2 โครงการผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนอิสระ.....	40
3.3 โครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	46

3.3.1	สถานที่ก่อสร้าง.....	46
3.3.2	ผู้ดำเนินการ.....	48
3.3.3	การลงทุน.....	49
3.3.4	ลักษณะของโรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	49
	1) อุปกรณ์หลักของโรงไฟฟ้า.....	49
	2) เชื้อเพลิงและการขนส่ง.....	50
3.3.5	ความคืบหน้าของโครงการ.....	52
	1) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินโครงการตามสัญญา.....	52
	2) การเลื่อนกำหนดวันเดินเครื่องเชิงพาณิชย์.....	54
	3) ผลการพิจารณาอนุมัติรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม.....	55
	4) ผลการขออนุญาตดำเนินโครงการจากหน่วยงานของรัฐ.....	55
3.4	สรุปสาระสำคัญของโรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	57
4	วิเคราะห์ลักษณะบทบาทของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	58
4.1	ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สังคมและเศรษฐกิจของตำบลบ่อนอก.....	58
4.2	การเคลื่อนไหวตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538-25 กรกฎาคม 2540.....	59
	4.2.1 กำเนิดและการพัฒนาของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	59
	1) ระยะเวลารวมตัวกันของกลุ่มครู.....	59
	2) ระยะเวลาช่วงชิงการนำชาวบ้าน.....	61
4.3	การเคลื่อนไหวของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอกระยะตั้งแต่	
	หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545.....	65
	4.3.1 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 8 ธันวาคม 2541.....	65
	4.3.2 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว หลัง 10 ธันวาคม 2541 – ธันวาคม พ.ศ. 2542.....	72
	4.3.3 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว ตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2543 – ธันวาคม พ.ศ. 2543.....	82
	4.3.4 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว พ.ศ. 2544 – ธันวาคม 2544.....	88
	4.3.5 เหตุการณ์การเคลื่อนไหวตั้งแต่ มกราคม พ.ศ.2545-10 พฤษภาคม 2545.....	95
4.4	สรุปลักษณะบทบาทของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	103
	4.4.1 กลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 25 กรกฎาคม 2540.....	105
	4.4.2 กลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545.....	109
5	วิเคราะห์ยุทธวิธีในการต่อสู้ของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	115
	5.1 การจัดองค์กรของกลุ่มชาวบ้าน “กลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก”.....	115

5.2	เครือข่ายต่างๆ.....	118
5.2.1	เครือข่ายในพื้นที่.....	118
	1)กลุ่มรักกัญบุรี.....	118
	2)กลุ่มรักษ์ประจวบ.....	119
	3)กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด.....	120
5.2.2	เครือข่ายระดับชาติ.....	121
	1)องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	121
	2) องค์กรนักศึกษา.....	126
	3) เครือข่ายองค์กรด้านต่าง ๆ.....	128
	4) กลุ่มนักวิชาการ.....	131
	5) สื่อมวลชน.....	133
	6) ศิลปิน.....	134
	7) กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ.....	135
5.2.3	เครือข่ายต่างประเทศ	136
	1)องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม.....	136
	2) องค์กรต่างประเทศอื่น ๆ.....	139
5.3	องค์กรที่มาจากหน่วยงานของรัฐ.....	140
5.4	สรุปยุทธวิธีในการสร้างเครือข่ายของกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก.....	141
6	วิเคราะห์ผลการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก ของกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก.....	146
6.1	ประเด็นในการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกของกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก.....	146
	6.1.1 ผลกระทบจากถ่านหินต่อมนุษย์ วิธีการดำรงชีวิตแบบเกษตรกรรม และระบบนิเวศ.....	146
	6.1.2 ผลกระทบในกระบวนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าต่อ ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและอาชีพการประมง.....	148
	6.1.3 รายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA).....	150
	6.1.4 ความจำเป็นของโครงการ.....	155
	6.1.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย.....	158
	6.1.6 สัญญา.....	160
	6.1.7 สิทธิตามรัฐธรรมนูญ.....	163

6.2 ผลการคัดค้านของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	163
6.2.1 สมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย.....	163
6.2.2 สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร.....	167
6.2.2.1 การเปิดให้มีการเจรจา.....	168
6.2.2.2 การศึกษาปริมาณความต้องการพลังงานของประเทศใหม่.....	168
6.2.2.3. แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณี โรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	168
6.2.2.4. การดูพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอกของนายกรัฐมนตรี.....	170
6.3 การตัดสินใจของรัฐบาล.....	171
6.4 สรุปผลการเคลื่อนไหวของกลุ่มบริษัทบ่อนอก.....	173
7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	175
7.1 ข้อเสนอจากการศึกษา.....	175
7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษา.....	178
รายการอ้างอิง.....	180
ภาคผนวก	193
ภาคผนวก ก.....	194
ภาคผนวก ข.....	210
ภาคผนวก ค.....	211
ภาคผนวก ง.....	213
ภาคผนวก จ.....	214
ภาคผนวก ฉ.....	215
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	216

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ความแตกต่างระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับขบวนการทางสังคมใหม่.....	27
2 ลักษณะบทบาทของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	29
3 โครงการ IPP ที่ได้รับการคัดเลือกและมีสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากับ กฟผ.แบ่งตามระยะเวลา.....	45
4 แสดงความเคลื่อนไหวในโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่ 20 ก.พ.38 –25 ก.ค. 40.....	64
5 แสดงความเคลื่อนไหวในโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่ หลัง 25 ก.ค. 40-10 พ.ค.45.....	102
6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอกกับ อบต. บ่อนอกในการเคลื่อนไหว คัดค้านค้าน โรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	104
7 สรุปลักษณะบทบาทของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอกตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 10 พฤษภาคม 2545.....	105
8 การนำเสนอแนวทางการผลิตพลังงานไฟฟ้าของไทยของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก.....	158
9 ข้อเสนอขอขยายเวลาเริ่มจ่ายไฟฟ้าของบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด.....	161

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แสดงที่ตั้งของโรงไฟฟ้าบ่อนอก.....	47
2. แสดงการขนส่งถ่านหินระหว่างพีที อคาโร จากประเทศอินโดนีเซียกับบ่อนอก ประเทศไทย	52
3. ภาพจำลองแสดงการสร้างเครือข่ายของกลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก	142